

Explaining the Process of Tehran Adolescents' Tendency Toward Educational Migration: A Grounded Theory Study

Hoda Asadi¹, Afzal El-Sadat Hosseini^{2*}, Keyvan Salehi³

1. PhD Candidate, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Education, Kish International Campus, University of Tehran, Tehran, Iran.
2. Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran (Corresponding Author).
3. Associate Professor, Division of Research and Assessment, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran.

✦ Corresponding Author Email: afhoseini@ut.ac.ir

Research Paper	Abstract
Receive: 2026/02/21 Accept: 2026/07/18 Initial Publish: 2026/09/02 Final Publish: 2027/06/22 Keywords: educational migration, grounded theory, adolescents, Tehran, self-authentication, identity, individual agency Article Cite: Asadi, H., Hosseini, A. E., & Salehi, K. (2027). Explaining the Process of Tehran Adolescents' Tendency Toward Educational Migration: A Grounded Theory Study. <i>Sociology of Education</i>. 13(2): 1-20.	Purpose: This study aimed to explain the process through which adolescents in Tehran develop a tendency toward educational migration and to propose an indigenous theoretical model of the interaction among individual, familial, social, and structural factors. Methodology: This qualitative study was conducted using Charmaz's constructivist grounded theory approach. The participants were 25 adolescents aged 15 to 18 years living in Tehran who had either a serious tendency toward, or had taken practical steps for, domestic or international educational migration. Participants were selected through purposive sampling and the snowball technique, and sampling continued until theoretical saturation was achieved. Data were collected through in-depth semi-structured interviews lasting between 45 and 90 minutes. Data collection and analysis were conducted simultaneously through initial, focused, and selective coding, constant comparative analysis, and MAXQDA software. To enhance the trustworthiness of the findings, credibility, dependability, confirmability, and transferability were considered. Findings: The analysis generated 371 open codes, 25 focused concepts, and seven selective categories. The selective categories included the construction of migratory aspiration, the field of family forces, the social ecology of migration, push-pull structures, psychological self-regulation, motivational and identity architecture, and operationalization and future orientation. The core category was identified as "educational migration as a project of self-authentication within the tension between individual agency, family dynamics, and structural pressures." This theoretical model indicates that adolescents gradually transform migration from an initial aspiration into a meaningful identity-oriented and future-directed project. Conclusion: The findings suggest that Tehran adolescents' tendency toward educational migration is not merely an educational or economic choice, but a multidimensional identity-based process shaped by personal aspirations, family negotiations, peer and digital networks, socioeconomic inequalities, dissatisfaction with educational structures, and the search for agency. The proposed model may provide practical implications for school counselors, families, and educational policymakers seeking to understand, manage, and respond to adolescents' educational migration tendencies.

<https://doi.org/10.61838/kman.soe.791>

Commons: CC BY 4.0

Detailed Abstract

Introduction

Educational migration has become one of the most consequential forms of youth mobility in contemporary societies, particularly because it combines educational aspiration, identity formation, family investment, and structural dissatisfaction. Unlike general migration, educational migration is not merely a spatial movement from one country or city to another; it is often imagined as a pathway toward academic achievement, personal autonomy, social distinction, professional security, and a more desirable future. International scholarship has shown that student mobility is embedded in broader transformations of global higher education systems, development inequalities, labor market expectations, and the changing aspirations of young people (Borjesson, 2022; Weber & Van Mol, 2023). In this sense, educational migration should be understood as a multidimensional process in which individual motivations intersect with family resources, institutional conditions, and perceived opportunities in destination contexts.

Theoretical approaches to migration increasingly emphasize that migration intentions emerge through the interaction of aspiration and capability. Young people may imagine migration as desirable, but this desire becomes meaningful only when they perceive that they or their families possess sufficient resources, information, networks, skills, and institutional access to transform aspiration into action (Bernard & Bell, 2018; Carling & Schewel, 2018). This perspective is especially relevant to adolescents, because their migration tendency often begins before any formal decision is made. During adolescence, migration may first appear as an imagined future, a comparison with peers, an emotional reaction to perceived limitations, or a family conversation about possible educational pathways. Therefore, studying educational migration in adolescence requires attention not only to measurable predictors, but also to the subjective, identity-based, and relational processes through which migration becomes thinkable.

Previous studies have identified several determinants of study-abroad intentions, including quality of education, employment prospects, economic uncertainty, social prestige, peer networks, digital media exposure, and family expectations (Bodycott, 2009; Le & Le, 2026; Mahatara, 2024; Potts et al., 2023). In the Iranian context, research has shown that migration intentions among students and young people are associated with dissatisfaction with educational and professional conditions, concern about the future, perceived institutional limitations, and the desire for a more stable or “normal” life (Koo, 2023; Nafari et al., 2017; Parvizi et al., 2025; Soltanizadeh et al., 2025; Taherahmadi et al., 2023). Qualitative studies have further highlighted the emotional ambivalence, suspended identity, future images, and decision-making tensions experienced by Iranian youth when thinking about migration (Maddahi et al., 2025; Taheri Damaneh & Kazemi, 2018). Moreover, adolescent identity development is deeply affected by family dynamics, social context, and environmental pressures (Azaditalab et al., 2025), while self-determination theory suggests that autonomy, competence, and relatedness are central to motivational development (Ryan & Deci, 2017). Studies on migrant adolescents also demonstrate the importance of emotional, relational, educational, and cultural needs in migration-related experiences (Rodriguez-Ventosa Herrera et al., 2024; Valenzuela-Vergara, 2025). Although these studies provide valuable insights, most existing research has focused on university students, young adults, or migrants after relocation. Less is known about how adolescents in the country of origin gradually construct, negotiate, and operationalize the tendency toward educational migration. The present study addresses this gap by explaining the process through which adolescents in Tehran develop a tendency toward educational migration.

Methods and Materials

This study employed a qualitative research design based on constructivist grounded theory. The target population consisted of adolescents aged 15 to 18 years living in Tehran who had either a serious tendency toward educational migration or had already taken practical steps toward domestic or international educational migration. Participants were recruited through purposive sampling and the snowball technique. Sampling continued until theoretical saturation was reached, and the final sample included 25 adolescents with diversity in gender, age, socioeconomic background, educational setting, and geographical area of residence in Tehran. Among the participants, some were oriented toward domestic educational migration, while the majority were considering or pursuing international educational migration.

Data were collected through in-depth semi-structured interviews. The interviews explored participants' first encounters with the idea of migration, family discussions, peer influence, digital and informational resources, perceived barriers, emotional experiences, educational dissatisfaction, destination images, practical preparations, and future expectations. Each interview lasted between 45 and 90 minutes, and in some cases, a second interview was conducted to clarify or deepen the emerging categories. Data collection and analysis proceeded simultaneously. The analytic procedure included initial coding, focused coding, and selective coding. The constant comparative method

was used to compare incidents, codes, categories, and emerging theoretical relations. MAXQDA software was used to organize and manage the qualitative data. To enhance trustworthiness, strategies such as member checking, intercoder agreement, coding review, analytical memo-writing, and attention to credibility, dependability, confirmability, and transferability were applied. Ethical considerations included informed consent from adolescents and their parents, confidentiality of data, voluntary participation, and the right to withdraw from the study at any stage.

Findings

The analysis produced 371 open codes, which were subsequently organized into 25 focused concepts and finally integrated into seven selective categories. The first selective category was the “construction of migratory aspiration.” This category showed that adolescents’ migration tendency often began with an initial spark, such as exposure to successful migrants, family narratives, social media content, international school images, or dissatisfaction with local educational opportunities. Over time, this initial attraction became more structured and was transformed into an imagined future, a personal mission, or a concrete educational goal.

The second category was the “field of family forces.” Family appeared as one of the most powerful arenas in the migration process. Parents and relatives could function as motivators, financial supporters, emotional anchors, decision partners, or sources of pressure. The adolescents’ narratives revealed that educational migration was frequently experienced as a family project rather than an individual choice. However, family support was often accompanied by guilt, fear of separation, awareness of parental sacrifice, and anticipatory homesickness.

The third category was the “social ecology of migration.” Participants’ migration tendencies were shaped by peer groups, online communities, school counselors, relatives abroad, migration consultants, and digital platforms. These networks provided both technical knowledge and symbolic images of success. Adolescents learned about language tests, schools, visas, costs, countries, and alternative pathways, while also internalizing social comparisons and narratives of progress.

The fourth category was “push–pull structures.” Participants described strong push factors in the origin context, including dissatisfaction with the educational system, excessive exam pressure, limited opportunities for creativity, concerns about employment, social restrictions, economic uncertainty, and perceived lack of meritocracy. Pull factors included educational quality, freedom of choice, cleaner and more orderly environments, equal opportunities, cultural openness, safety, and future professional prospects.

The fifth category was “psychological self-regulation.” Adolescents were not passive recipients of structural pressure; rather, they actively managed fear, doubt, anxiety, loneliness, financial concerns, and uncertainty. They used strategies such as planning, information-seeking, emotional reframing, comparison of alternatives, language preparation, peer learning, and resistance to discouraging feedback.

The sixth category was “motivational and identity architecture.” Educational migration was strongly tied to self-definition. Participants interpreted migration as a path toward self-completion, independence, intellectual freedom, proving oneself, becoming globally competent, or constructing a transnational identity. Migration was often narrated as a way to become the person they believed they were capable of becoming.

The seventh category was “operationalization and future orientation.” Adolescents gradually moved from aspiration to action by studying languages, preparing for tests, communicating with schools, examining financial requirements, searching for scholarships, contacting migrants, and developing alternative plans. The core category emerging from these seven categories was “educational migration as a project of self-authentication within the tension between individual agency, family dynamics, and structural pressures.” This core category explains educational migration as a process through which adolescents seek to validate their authentic self and future potential while negotiating family expectations and structural constraints.

Discussion and Conclusion

The findings indicate that the tendency toward educational migration among adolescents in Tehran is not a simple educational preference or a purely economic decision. Rather, it is a complex developmental, emotional, familial, and structural process. Adolescents gradually construct migration as a meaningful project through which they attempt to reclaim agency, imagine a more desirable future, and align their educational pathway with their identity aspirations. Migration becomes a symbolic and practical response to perceived limitations in the local environment, but it also reflects hope, ambition, and the desire for self-realization.

One of the central implications of the study is that adolescents should be recognized as active meaning-makers in migration decision-making. Although families play a decisive role in providing resources and shaping possibilities, adolescents are not merely following

parental expectations. They actively interpret social conditions, evaluate educational systems, compare possible futures, and transform emotional dissatisfaction into practical preparation. At the same time, the family remains a central field of negotiation, support, sacrifice, and emotional tension. This duality explains why educational migration can be experienced simultaneously as empowerment and loss.

The proposed model suggests that educational migration tendencies should be addressed through integrated educational, counseling, and policy responses. School counselors need to explore not only whether adolescents want to migrate, but why migration has become meaningful for them. Families need guidance to distinguish supportive planning from excessive pressure. Educational policymakers should also consider that adolescent migration aspirations may reflect deeper concerns about the perceived quality, flexibility, fairness, and future relevance of the domestic educational system. Strengthening educational opportunities, career pathways, psychological counseling, and future-planning programs may help adolescents make more informed and balanced decisions.

In conclusion, this study presents a grounded theoretical model of educational migration tendency among adolescents in Tehran. The model shows that educational migration is constructed as a project of self-authentication in which adolescents negotiate personal agency, family dynamics, peer and digital influences, psychological regulation, structural pressures, and future-oriented planning. This process-based understanding can contribute to more nuanced research, counseling practices, and educational policies aimed at responding to adolescents' migration aspirations in a realistic and supportive manner.

eISSN: 2322-1445

دوره ۱۳ شماره ۲ پاییز ۱۴۰۶ صفحات ۲۰-۱

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

تبیین فرایند گرایش نوجوانان شهر تهران به مهاجرت تحصیلی: یک نظریه داده‌بنیاد

هدی اسدی^۱، افضل السادات حسینی^{۲*}، کیوان صالحی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، پردیس بین‌المللی کیش، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲. استاد، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

۳. دانشیار، بخش تخصصی پژوهش و سنجش، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

✉ ایمیل نویسنده مسئول: afhoseini@ut.ac.ir

مقاله تحقیقاتی

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تبیین فرایند شکل‌گیری گرایش نوجوانان شهر تهران به مهاجرت تحصیلی و ارائه یک مدل نظری بومی درباره چگونگی تعامل عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و ساختاری در این فرایند بود.

روش‌شناسی: این پژوهش با رویکرد کیفی و روش نظریه داده‌بنیاد بر ساخت‌گرایی چارمز انجام شد. مشارکت‌کنندگان شامل ۲۵ نوجوان ۱۵ تا ۱۸ ساله ساکن شهر تهران بودند که دارای گرایش جدی یا اقدام عملی برای مهاجرت تحصیلی داخلی یا خارجی بودند. نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و با تکنیک گلوله‌برفی انجام شد و تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد و مدت مصاحبه‌ها بین ۴۵ تا ۹۰ دقیقه بود. تحلیل داده‌ها هم‌زمان با گردآوری اطلاعات و با استفاده از کدگذاری اولیه، متمرکز و گزینشی، اصل مقایسه مستمر و نرم‌افزار MAXQDA انجام گرفت. برای افزایش اعتبار یافته‌ها، معیارهای باورپذیری، وابستگی، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری مدنظر قرار گرفت.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها به استخراج ۳۷۱ کد باز، ۲۵ مفهوم محوری و هفت مقوله گزینشی منجر شد. مقوله‌های گزینشی شامل برساخت آرزوی مهاجرتی، میدان نیروهای خانوادگی، بوم‌شناسی اجتماعی مهاجرت، ساختارهای رانشی - کششی، خودتنظیم‌گری روانی، معماری انگیزشی و هویتی، و عملیاتی‌سازی و آینده‌نگری بودند. مقوله هسته‌ای پژوهش «مهاجرت تحصیلی به‌مثابه پروژه خوداصالت‌بخشی در میدان کشاکش عاملیت فردی، پویایی‌های خانوادگی و فشارهای ساختاری» شناسایی شد.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که گرایش نوجوانان تهرانی به مهاجرت تحصیلی صرفاً یک انتخاب آموزشی یا اقتصادی نیست، بلکه فرایندی هویتی، آینده‌نگر و چندسطحی است که از تعامل آرزوهای فردی، حمایت یا فشار خانوادگی، شبکه‌های اجتماعی، نابرابری‌های طبقاتی، نقد ساختار آموزشی و جست‌وجوی عاملیت شکل می‌گیرد. مدل نظری پژوهش می‌تواند برای مشاوران مدارس، خانواده‌ها و سیاست‌گذاران آموزشی در طراحی مداخلات پیشگیرانه و حمایتی کاربرد داشته باشد.

واژگان کلیدی:

مهاجرت تحصیلی، نظریه داده‌بنیاد، نوجوانان، تهران، خوداصالت‌بخشی، هویت، عاملیت فردی

استناد مقاله:

اسدی، هدی، حسینی، افضل السادات، و صالحی، کیوان. (۱۴۰۶). تبیین فرایند گرایش نوجوانان شهر تهران به مهاجرت تحصیلی: یک نظریه داده‌بنیاد. جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۳(۲): ۲۰-۱.

<https://doi.org/10.61838/kman.soc.791>

Commons: CC BY 4.0

مقدمه

مهاجرت تحصیلی در دهه‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین صورت‌های جابه‌جایی انسانی در جهان معاصر تبدیل شده است؛ صورتی از مهاجرت که در آن تصمیم برای خروج از کشور یا ترک محیط آموزشی پیشین، صرفاً به معنای تغییر مکان تحصیل نیست، بلکه با بازتعریف مسیر زندگی، آینده شغلی، هویت فردی و جایگاه اجتماعی پیوند می‌خورد. در جوامعی که آموزش عالی و مسیرهای موفقیت تحصیلی به شدت با سرمایه انسانی، منزلت اجتماعی و امکان تحرک طبقاتی گره خورده‌اند، مهاجرت تحصیلی به مثابه راهبردی برای دستیابی به فرصت‌های گسترده‌تر، کیفیت آموزشی بالاتر و چشم‌انداز روشن‌تر آینده فهم می‌شود. ادبیات بین‌المللی نشان می‌دهد که مهاجرت دانشجویی و تحصیلی دیگر یک پدیده حاشیه‌ای یا محدود به گروه‌های خاص نیست، بلکه بخشی از گذارهای جهانی در نظام‌های آموزش عالی، بازار کار، نابرابری‌های توسعه‌ای و آرزوهای نسل جوان است (Borjesson, 2022; Weber & Van Mol, 2023). از این منظر، مهاجرت تحصیلی هم‌زمان در سطح فردی، خانوادگی، نهادی و ساختاری عمل می‌کند و نمی‌توان آن را تنها با متغیرهای اقتصادی یا صرفاً با انگیزه‌های آموزشی توضیح داد.

در تعریف عام، مهاجرت تحصیلی به جابه‌جایی افراد برای ادامه آموزش در محیطی متفاوت، غالباً در سطح بین‌المللی، اشاره دارد؛ اما در سطح تحلیلی، این مفهوم فراتر از جابه‌جایی فیزیکی است و نوعی سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی، فرهنگی و نمادین محسوب می‌شود. خانواده‌ها و نوجوانان، مهاجرت تحصیلی را اغلب به عنوان مسیری برای کسب مدرک معتبر، دسترسی به نظام آموزشی رقابتی‌تر، افزایش احتمال اشتغال، تقویت مهارت‌های بین‌فرهنگی و گاه دستیابی به اقامت یا آینده‌ای امن‌تر درک می‌کنند (Oldac, 2022; Waters, 2012). با این حال، این فرایند همیشه با پیامدهای مثبت همراه نیست و می‌تواند تجربه‌هایی چون اضطراب سازگاری، فشار روانی، جدایی عاطفی، احساس بی‌ثباتی و تعارض میان تعلق محلی و آرمان جهانی را نیز در پی داشته باشد (Prasath et al., 2022). بنابراین، مهاجرت تحصیلی در تحلیل روان‌شناختی و اجتماعی، پدیده‌ای دوجبه‌ای است: از یک سو حامل امید، رشد و گسترش امکان‌هاست و از سوی دیگر، با نااطمینانی، گسست و فشارهای روانی همراه می‌شود.

یکی از رویکردهای مهم در تبیین مهاجرت، چارچوب «آرزو و توانایی» است که مهاجرت را محصول هم‌زمان میل به حرکت و امکان عملی حرکت می‌داند. بر اساس این نگاه، افراد تنها زمانی وارد مسیر مهاجرت می‌شوند که هم تصویری مطلوب از آینده در مقصد داشته باشند و هم منابع، مهارت‌ها، شبکه‌ها و قابلیت‌های لازم برای تحقق آن آینده را در خود یا محیط خانوادگی‌شان احساس کنند (Carling & Schewel, 2018). این چارچوب به‌ویژه برای مطالعه نوجوانان اهمیت دارد، زیرا در دوره نوجوانی، گرایش به مهاجرت غالباً پیش از آنکه به تصمیم قطعی یا اقدام رسمی تبدیل شود، در سطح تصویرسازی، مقایسه، رؤیاپردازی، گفت‌وگوی خانوادگی و جست‌وجوی اطلاعات شکل می‌گیرد. در چنین وضعیتی، نوجوان ممکن است هنوز مهاجرت نکرده باشد، اما از نظر ذهنی و هویتی در حال ساختن خودی باشد که آینده مطلوبش را در فضایی فراتر از کشور مبدأ جست‌وجو می‌کند.

مهاجرت تحصیلی نوجوانان را نمی‌توان بدون توجه به ویژگی‌های رشدی این دوره فهم کرد. نوجوانی مرحله‌ای حساس در شکل‌گیری هویت، استقلال‌طلبی، خودارزیابی و برنامه‌ریزی آینده است. در این دوره، فرد به تدریج از وابستگی کامل به خانواده فاصله می‌گیرد، توانایی مقایسه خود با دیگران را گسترش می‌دهد، نسبت به فرصت‌ها و محدودیت‌های محیط حساس‌تر می‌شود و به دنبال ساختن روایتی معنادار از آینده خویش می‌گردد. نظریه خودتعیین‌گری نشان می‌دهد که نیازهای بنیادین روان‌شناختی شامل خودمختاری، شایستگی و ارتباط، نقش محوری در انگیزش، رشد و سلامت روان دارند (Ryan & Deci, 2017). بر این اساس، گرایش نوجوان به مهاجرت تحصیلی می‌تواند تلاشی برای بازیابی خودمختاری، اثبات شایستگی و یافتن محیطی باشد که فرد در آن احساس کند امکان رشد، انتخاب و تحقق خویشتن بیشتر است. در نتیجه، مهاجرت تحصیلی برای نوجوانان نه صرفاً یک تصمیم آموزشی، بلکه نوعی کنش هویتی و انگیزشی است.

ادبیات بین‌المللی مهاجرت تحصیلی نشان داده است که تصمیم برای تحصیل در خارج از کشور معمولاً در یک فرایند چندمرحله‌ای و تعاملی شکل می‌گیرد. در برخی مطالعات، خانواده، دوستان، مشاوران، شبکه‌های اطلاعاتی، هزینه‌ها، کیفیت آموزش، امنیت مقصد و فرصت‌های آینده به عنوان عوامل اصلی انتخاب مقصد معرفی شده‌اند (Bodycott, 2009). در این الگو، تصمیم نوجوان یا جوان تنها تصمیمی فردی نیست، بلکه اغلب نتیجه مذاکره میان خواسته‌های فردی، انتظارات والدین، توان اقتصادی خانواده و تصور جمعی از موفقیت است. به‌ویژه در جوامعی که خانواده نقش پررنگی در مسیر تحصیلی

فرزندان دارد، مهاجرت تحصیلی می‌تواند به پروژه‌های خانوادگی تبدیل شود؛ پروژه‌ای که در آن سرمایه اقتصادی، عاطفی و نمادین خانواده در مسیر آینده فرزند بسیج می‌شود (Waters, 2012). این واقعیت برای مطالعه نوجوانان ایرانی اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا تصمیم‌های تحصیلی در این گروه سنی معمولاً مستقل از خانواده اتخاذ نمی‌شوند.

همچنین پژوهش‌های جدید بر نقش شبکه‌های اجتماعی و همسالان در شکل‌گیری آرزوهای مهاجرتی نوجوانان تأکید کرده‌اند. نوجوانان امروز در معرض حجم گسترده‌ای از تصاویر، روایت‌ها، ویدئوها و تجربه‌های مهاجران در رسانه‌های دیجیتال قرار دارند. این روایت‌ها گاه مقصد را به عنوان فضای آزادی، پیشرفت، کیفیت زندگی، احترام به فردیت و امکان شکوفایی بازنمایی می‌کنند و در نتیجه، در ساختن تصویر ذهنی نوجوان از آینده نقش دارند (Potts et al., 2023). در چنین شرایطی، مهاجرت تحصیلی پیش از آنکه با مراجعه به مؤسسات رسمی یا اقدام برای ویزا آغاز شود، در فضای مقایسه‌های روزمره، تماشای سبک زندگی دیگران، عضویت در گروه‌های مجازی، ارتباط با مهاجران و گفت‌وگوهای همسالانه شکل می‌گیرد. بنابراین، بوم‌شناسی اجتماعی مهاجرت در دوره جدید تنها شامل خانواده و مدرسه نیست، بلکه شبکه‌های دیجیتال و جریان‌های رسانه‌ای را نیز دربرمی‌گیرد.

در سطح ساختاری، نابرابری‌های آموزشی، محدودیت فرصت‌های شغلی، بی‌ثباتی اقتصادی، فشارهای اجتماعی، کیفیت ادراک‌شده نظام آموزشی و تصور از آینده کشور مبدأ از عوامل مؤثر در گرایش به مهاجرت تحصیلی هستند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که دانشجویان و جوانان در کشورهای مختلف، مهاجرت را در پاسخ به ترکیبی از عوامل رانشی و کششی انتخاب می‌کنند؛ از یک سو نارضایتی از شرایط داخلی و از سوی دیگر جذابیت نظام‌های آموزشی، فرصت‌های شغلی و کیفیت زندگی در مقصد (Shutaleva et al., 2022; Mahatara, 2024). این تحلیل برای ایران نیز اهمیت دارد، زیرا بسیاری از نوجوانان و جوانان، آینده تحصیلی و شغلی خود را در بستر محدودیت‌های ساختاری، رقابت شدید آموزشی، نگرانی‌های اقتصادی و ارزیابی انتقادی از فرصت‌های داخلی می‌سازند. از این منظر، مهاجرت تحصیلی ممکن است به عنوان پاسخی فردی به تجربه جمعی نااطمینانی فهم شود.

مطالعات مربوط به ایران نیز نشان می‌دهند که گرایش به مهاجرت تحصیلی در میان دانشجویان، جوانان و گروه‌های نخبه یا تخصصی، پدیده‌ای رو به گسترش و چندعاملی است. پژوهش‌های انجام‌شده درباره دانشجویان پزشکی و دستیاران تخصصی نشان داده‌اند که تمایل به مهاجرت با عواملی مانند شرایط شغلی، کیفیت آموزش، آینده حرفه‌ای، وضعیت اقتصادی، فرصت‌های پژوهشی و امید به زندگی بهتر ارتباط دارد (Parvizi et al., 2025; Soltanizadeh et al., 2025; Taherahmadi et al., 2023). این یافته‌ها نشان می‌دهد که مهاجرت تحصیلی و حرفه‌ای در ایران تنها نتیجه میل فردی به تجربه زندگی در خارج نیست، بلکه با ادراک از محدودیت‌های نهادی و آینده شغلی در کشور مبدأ پیوند دارد. با این حال، بخش عمده این مطالعات بر دانشجویان دانشگاهی و گروه‌های سنی بالاتر تمرکز داشته‌اند و کمتر به مرحله شکل‌گیری اولیه این گرایش در دوران نوجوانی پرداخته‌اند.

در کنار مطالعات کمی، پژوهش‌های کیفی ایرانی به ابعاد عاطفی، هویتی و معنایی گرایش به مهاجرت توجه بیشتری کرده‌اند. برای مثال، مطالعاتی که به تصاویر آینده و تجربه زیسته جوانان پرداخته‌اند، نشان می‌دهند که مهاجرت برای بسیاری از جوانان با نوعی تصور از زندگی مطلوب، رهایی از محدودیت‌ها، دستیابی به خود آرمانی و ساختن آینده‌ای متفاوت همراه است (Maddahi et al., 2025; Taheri Damaneh & Kazemi, 2018). این رویکردها اهمیت دوسوگرایی عاطفی را نیز برجسته می‌کنند؛ یعنی وضعیتی که در آن فرد هم‌زمان میان امید و ترس، تعلق و جدایی، ماندن و رفتن، عقلانیت و احساس گرفتار می‌شود. در مورد نوجوانان، این دوسوگرایی می‌تواند شدیدتر باشد، زیرا آنان هنوز از نظر عاطفی به خانواده، دوستان، مدرسه و محیط محلی وابسته‌اند، اما از نظر ذهنی خود را در آینده‌ای فراملی و متفاوت تصور می‌کنند.

برخی پژوهش‌های داخلی نیز به ارتباط مهاجرت با پویایی‌های هویتی، خانوادگی و اجتماعی پرداخته‌اند. مطالعات درباره مهاجرت نخبگان و دانشجویان ایرانی نشان داده‌اند که انگیزه‌های مهاجرتی با عواملی چون کیفیت آموزش، فرصت‌های علمی، جایگاه اجتماعی، شبکه‌های ارتباطی، سرمایه فرهنگی و تصور از امکان پیشرفت در داخل یا خارج کشور ارتباط دارد (Nafari et al., 2017; Nazari & Aghazadeh, 2015). همچنین پژوهش‌های جدیدتر درباره رشد هویت نوجوانان در بافت‌های خانوادگی و اجتماعی نشان می‌دهند که محیط خانواده، کارکردهای ارتباطی، حمایت یا ناکارآمدی خانوادگی و فشارهای زمینه‌ای می‌توانند در شکل‌گیری تصویر نوجوان از خود و آینده نقش تعیین‌کننده داشته باشند (Azaditalab et al., 2025). این یافته‌ها از آن

جهت برای مطالعه مهاجرت تحصیلی اهمیت دارند که گرایش به مهاجرت در نوجوانی اغلب در نقطه تلاقی رشد هویت، انتظارات خانواده و فشارهای ساختاری شکل می‌گیرد.

در سطح بین‌المللی نیز مطالعات مرتبط با نوجوانان مهاجر یا نوجوانان دارای آرزوهای مهاجرتی، ضرورت توجه به نیازهای عاطفی، ارتباطی، آموزشی و فرهنگی آنان را برجسته کرده‌اند. پژوهش‌هایی درباره نوجوانان مهاجر نشان می‌دهد که آنان در فرایند جابه‌جایی و سازگاری، با نیازهایی چون حمایت عاطفی، تعلق اجتماعی، درک فرهنگی، امنیت روانی و ارتباط مؤثر با محیط آموزشی روبه‌رو هستند (Rodriguez-Ventosa Herrera et al., 2024; Valenzuela-Vergara, 2025). اگرچه این مطالعات بیشتر بر نوجوانان مهاجر در کشور مقصد تمرکز دارند، اما یافته‌های آن‌ها برای مرحله پیش‌مهاجرت نیز مهم است؛ زیرا نشان می‌دهد نوجوان پیش از مهاجرت نیز ممکن است در ذهن خود با پرسش‌هایی درباره تعلق، سازگاری، زبان، رابطه با خانواده و امکان موفقیت در محیط جدید درگیر باشد. از این رو، بررسی گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی باید علاوه بر عوامل تصمیم‌گیری، تجربه‌های عاطفی و روانی پیش از تصمیم را نیز در نظر بگیرد.

مطالعات جدید درباره قصد مهاجرت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی نیز نشان داده‌اند که مسیرهای ورود به آموزش عالی جهانی در میان نوجوانان، از ترکیب عوامل فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای و ساختاری ساخته می‌شود. پژوهش انجام‌شده درباره دانش‌آموزان دبیرستانی ویتنامی نشان می‌دهد که قصد تحصیل در خارج از کشور تحت تأثیر آرزوهای تحصیلی، حمایت خانواده، سرمایه اطلاعاتی، تصور از کیفیت آموزش و فرصت‌های آینده قرار دارد (Le & Le, 2026). این یافته برای مطالعه نوجوانان تهرانی اهمیت دارد، زیرا نشان می‌دهد که گرایش به مهاجرت تحصیلی در سطح دبیرستان، پیش از ورود به دانشگاه، قابل شکل‌گیری و تثبیت است. بنابراین، برای فهم دقیق این پدیده باید به مرحله‌ای توجه کرد که در آن نوجوان هنوز در حال ساختن آرزو، ارزیابی امکان‌ها و مذاکره با خانواده است.

نکته مهم دیگر آن است که مهاجرت تحصیلی الزاماً در یک گام مستقیم و قطعی رخ نمی‌دهد، بلکه می‌تواند به صورت مرحله‌ای، تدریجی و مسیرمحور شکل گیرد. پژوهش درباره مهاجرت مرحله‌ای دانشجویان ایرانی نشان داده است که برخی افراد ابتدا به کشورهای میانی مهاجرت می‌کنند و سپس مسیر خود را به سمت اروپا یا آمریکای شمالی ادامه می‌دهند؛ فرایندی که با محدودیت‌های ویزا، سرمایه علمی، شبکه‌های اجتماعی و فرصت‌های قابل دسترس پیوند دارد (Zijlstra, 2020). این نگاه مرحله‌ای برای مطالعه نوجوانان نیز کاربرد دارد، زیرا بسیاری از آنان پیش از تصمیم نهایی، مسیرهایی چون یادگیری زبان، شرکت در آزمون‌ها، بررسی مدارس، ارتباط با مهاجران، انتخاب کشورهای جایگزین و برنامه‌ریزی مالی را تجربه می‌کنند. بنابراین، گرایش به مهاجرت را باید یک فرایند زمانمند دانست، نه یک تصمیم ناگهانی.

با وجود گسترش پژوهش‌ها درباره مهاجرت تحصیلی، هنوز شکاف‌های مهمی در ادبیات وجود دارد. نخست آنکه بیشتر مطالعات موجود، به‌ویژه در ایران، بر جمعیت دانشجویی یا بزرگسالان جوان متمرکز بوده‌اند و نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله کمتر به عنوان کنشگران فعال تصمیم‌سازی مطالعه شده‌اند. دوم آنکه بسیاری از پژوهش‌ها رویکرد کمی داشته و به شناسایی عوامل منفرد پرداخته‌اند، در حالی که فرایند شکل‌گیری گرایش به مهاجرت تحصیلی، ماهیتی پویا، تعاملی و چندسطحی دارد. سوم آنکه مطالعات موجود کمتر توانسته‌اند پیوند میان آرزوهای فردی، هویت نوجوان، پویایی‌های خانوادگی، فشار همسالان، شبکه‌های دیجیتال، محدودیت‌های ساختاری و مراحل عملیاتی‌سازی مهاجرت را در قالب یک مدل نظری یکپارچه توضیح دهند. از این رو، رویکرد کیفی و به‌ویژه نظریه داده‌بنیاد می‌تواند امکان تولید مدلی بومی و فرایندمحور را فراهم کند که از دل تجربه زیسته نوجوانان استخراج شود.

در بستر شهر تهران، مطالعه گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی اهمیت مضاعف دارد. تهران به عنوان مرکز تمرکز امکانات آموزشی، اقتصادی، فرهنگی و ارتباطی کشور، از یک سو فرصت‌های بیشتری برای دسترسی به اطلاعات، مؤسسات آموزشی، کلاس‌های زبان، مدارس خاص و شبکه‌های مهاجرتی فراهم می‌کند و از سوی دیگر، نوجوانان را بیش از پیش در معرض مقایسه، رقابت، فشار موفقیت و مواجهه با روایت‌های جهانی‌شده از آینده قرار می‌دهد. در چنین بستری، مهاجرت تحصیلی می‌تواند هم نتیجه نارضایتی از محدودیت‌های موجود و هم حاصل دسترسی بیشتر به امکان‌های تخیل جهانی باشد. نوجوان تهرانی ممکن است در عین برخورداری نسبی از امکانات، همچنان احساس کند که مسیر تحقق خود، شکوفایی استعداد و دستیابی به آینده مطلوب

در خارج از کشور یا در محیط آموزشی متفاوتی امکان‌پذیرتر است. بنابراین، فهم این گرایش نیازمند مدلی است که هم سطح ذهنی و هویتی نوجوان را توضیح دهد و هم نیروهای خانوادگی، اجتماعی و ساختاری پیرامون او را در تحلیل وارد کند.

بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تبیین فرایند شکل‌گیری گرایش نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران به مهاجرت تحصیلی و ارائه یک مدل نظری داده‌بنیاد درباره نقش و تعامل عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، انگیزشی، هویتی و ساختاری در این فرایند انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با هدف تبیین فرایند شکل‌گیری گرایش نوجوانان شهر تهران به مهاجرت تحصیلی، با رویکرد کیفی و بر اساس روش نظریه داده‌بنیاد انجام شد. چارچوب تحلیلی پژوهش بر مبنای نسخه ساخت‌گرایانه نظریه داده‌بنیاد چارمز (۲۰۰۶، ۲۰۱۴) شکل گرفت که بر تولید نظریه از دل داده‌های تجربی و در تعامل میان پژوهشگر و مشارکت‌کنندگان تأکید دارد. داده‌های پژوهش از دو منبع اسنادی و میدانی گردآوری شد؛ در بخش اسنادی، منابع علمی شامل مقالات پژوهشی، کتب تخصصی، پایان‌نامه‌ها و گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با مهاجرت تحصیلی به‌منظور افزایش حساسیت نظری پژوهشگر مورد بررسی قرار گرفت. در بخش میدانی، داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته در جامعه آماری نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران بود که دارای گرایش یا اقدام عملی برای مهاجرت تحصیلی بودند گردآوری شد و نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و با استفاده از تکنیک گلوله‌برفی انجام گرفت و فرایند انتخاب مشارکت‌کنندگان تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت؛ در نهایت ۲۵ نوجوان با تنوع جنسیتی، اجتماعی-اقتصادی و منطقه جغرافیایی سکونت در مطالعه مشارکت نمودند. مدت هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۹۰ دقیقه بود که در دو مورد نیز به جلسه دوم نیز کشیده شد. تحلیل داده‌ها به‌صورت هم‌زمان با گردآوری اطلاعات و از طریق مراحل کدگذاری اولیه، متمرکز و گزینشی انجام گرفت و با استفاده از اصل مقایسه مستمر به استخراج مقوله‌ها و روابط میان آن‌ها انجامید که در آن از نرم افزار MAXQDA نیز استفاده گردید. برای افزایش اعتبار و اعتمادپذیری یافته‌ها از معیارهای لینکلن و گوبا (۱۹۸۵) شامل باورپذیری، وابستگی، تأییدپذیری و قابلیت انتقال استفاده شد و راهبردهایی نظیر بازبینی مشارکت‌کنندگان، توافق میان کدگذاران و بازآزمون کدگذاری به کار گرفته شد. رعایت اصول اخلاق پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از مشارکت‌کنندگان و والدین آنان، حفظ محرمانگی اطلاعات و امکان انصراف از مشارکت در هر مرحله از پژوهش نیز مورد توجه قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

در تحقیق حاضر، حجم نمونه نهایی بر اساس فرایند نمونه‌گیری هدفمند، تا دستیابی به اشباع نظری تعیین شد و شامل ۲۵ نوجوان ۱۵ تا ۱۸ ساله ساکن شهر تهران گردید (۵ مورد مهاجرت تحصیلی داخلی و ۲۰ مورد خارجی) که به شرح جدول (۱) می‌باشد. «در این نمونه، نفرات انتخاب شده بر اساس معیار ورود «گرایش جدی یا اقدام واقعی برای مهاجرت تحصیلی» و با تنوع هدفمند در جنسیت (۱۳ دختر و ۱۲ پسر)، پایگاه اجتماعی-اقتصادی و پراکندگی جغرافیایی مناطق تهران انتخاب شد تا مسیرهای متفاوت گرایش به مهاجرت در بافت‌های اجتماعی متنوع بازتاب یابد. مشارکت‌کنندگان از طیفی از مدارس (تیزهوشان، نمونه، عادی، غیرانتفاعی) و شبکه‌های مرتبط با مشاوران مهاجرتی انتخاب شدند و همگی دارای نشانه‌های عینی اقدام (ثبت‌نام، پیگیری ویزا، آزمون‌ها) بودند که اعتبار کیفی داده‌ها و منطق اشباع نظری بر مبنای تحلیل مستمر را تقویت می‌کنند. جدول (۱) نتایج بررسی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ویژگی‌های نمونه انتخاب شده تحقیق

ردیف	سطح گرایش/اقدام	وضعیت تحصیلی	منطقه	پایگاه اقتصادی	نوع مهاجرت	سن	جنسیت	کد شرکت‌کننده
۱	گرایش به کانادا (ونکوور، اقدام)	پایه ۱۱، غیرانتفاعی	شمال	بالا	خارجی	۱۶	پسر	EXT-۰۱
۲	اقدام آمریکا (کالیفرنیا، آزمون SAT)	پایه ۱۲، تیزهوشان	مرکز	متوسط-بالا	خارجی	۱۷	دختر	EXT-۰۲
۳	مدرک زبان برای آلمان (برلین، Gymnasium)	پایه ۱۰، نمونه	غرب	متوسط	خارجی	۱۵	پسر	EXT-۰۳
۴	ویزای استرالیا (سیدنی، HSC اقدام)	پایه ۱۲، غیرانتفاعی	شمال	بالا	خارجی	۱۸	دختر	EXT-۰۴
۵	ثبت‌نام ترکیه (استانبول، Lise)	پایه ۱۱، عادی	شرق	متوسط	خارجی	۱۶	پسر	EXT-۰۵

۶	بورسیه انگلیس (لندن، A-Level)	پایه ۱۲، تیزهوشان	شمال	بالا	خارجی	۱۷	دختر	EXT-۰۶
۷	گرایش کانادا (ونکوور، اقدام)	پایه ۱۰، عادی	جنوب	متوسط	خارجی	۱۵	پسر	EXT-۰۷
۸	آزمون آمریکا (نیویورک، AP برنامه)	پایه ۱۱، نمونه	مرکز	متوسط	خارجی	۱۶	دختر	EXT-۰۸
۹	ویزای آلمان (مونبخ، Abitur)	پایه ۱۲، تیزهوشان	شمال	بالا	خارجی	۱۷	پسر	EXT-۰۹
۱۰	اقدام استرالیا (ملبورن، VCE)	پایه ۱۲، غیرانتفاعی	غرب	متوسط	خارجی	۱۸	دختر	EXT-۱۰
۱۱	انگلیس (منچستر، GCSE اقدام)	پایه ۱۰، تیزهوشان	شمال	بالا	خارجی	۱۵	دختر	EXT-۱۲
۱۲	کانادا (مونترال، CEGEP زبان)	پایه ۱۲، نمونه	مرکز	متوسط	خارجی	۱۷	پسر	EXT-۱۳
۱۳	گرایش آمریکا (تگزاس، Credit Dual)	پایه ۱۱، عادی	جنوب	پایین	خارجی	۱۸	دختر	EXT-۱۴
۱۴	آلمان (هامبورگ، کارآموزی اقدام)	پایه ۱۲، تیزهوشان	غرب	متوسط	خارجی	۱۸	پسر	EXT-۱۵
۱۵	استرالیا (بریزبن، QCE بورسیه)	پایه ۱۰، غیرانتفاعی	شمال	بالا	خارجی	۱۵	دختر	EXT-۱۶
۱۶	ترکیه (امیر، Fen Lise ویزا)	پایه ۱۲، عادی	شرق	متوسط	خارجی	۱۷	پسر	EXT-۱۷
۱۷	انگلیس (ادینبورگ، Highers)	پایه ۱۱، تیزهوشان	شمال	متوسط-بالا	خارجی	۱۶	دختر	EXT-۱۸
۱۸	کانادا (کلگری، Diploma اقدام)	پایه ۱۲، نمونه	مرکز	متوسط	خارجی	۱۸	پسر	EXT-۱۹
۱۹	آمریکا (فلوریدا، SAT Prep)	پایه ۱۲، عادی	جنوب	پایین	خارجی	۱۷	دختر	EXT-۲۰
۲۰	آلمان (فرانکفورت، Realschule)	پایه ۱۱، تیزهوشان	غرب	متوسط-بالا	خارجی	۱۶	پسر	EXT-۲۱
۲۱	اقدام برای انتقال به اصفهان (مدرسه برتر)	پایه ۱۱، نمونه دولتی	مرکز	متوسط	داخلی	۱۶	دختر	INT-۰۱
۲۲	تصمیم نهایی برای مشهد (کنکور هدفمند)	پایه ۱۲، تیزهوشان	شمال	بالا	داخلی	۱۷	پسر	INT-۰۲
۲۳	گرایش به شیراز (مهاجرت کاری پدر خانواده)	پایه ۱۰، عادی	جنوب	پایین	داخلی	۱۵	دختر	INT-۰۳
۲۴	ثبت نام موقت تبریز (آزمایشی)	پایه ۱۲، نمونه	شرق	متوسط	داخلی	۱۸	پسر	INT-۰۴
۲۵	برنامه ریزی برای کرمان (بازگشت)	پایه ۱۱، تیزهوشان	غرب	بالا	داخلی	۱۶	دختر	INT-۰۵

نخستین مرحله در ساخت نظریه زمینه‌ای انجام «کدگذاری باز» است. کدگذاری باز از نظر واحد تحلیل به صورت سطر به سطر، عبارت به عبارت، یا پاراگراف به پاراگراف یا به صورت صفحه جداگانه انجام می‌شود. چنانچه واحد کدبندی، سطر باشد به هر یک از سطرها یا جمله‌ها، مفهوم یا کدی الصاق می‌شود. این کدها یا مفاهیم باید بتواند حداکثر فضای مفهومی و معنای آن را اشباع کنند. مرحله کدبندی باز در صورت نیاز دارای دو زیر مجموعه کدگذاری اولیه ۱ یا سطح اول و کدبندی متمرکز ۲ یا سطح دوم خواهد بود. در کدگذاری اولیه بر اساس واحد کدبندی، به هر واحد مورد نظر یک کد (مفهوم، نام، برچسب) الصاق می‌شود. مفاهیم یا کدهای به دست آمده در این مرحله، سنگ بنای مقوله‌های عمده بعدی و نیز اجزای اصلی نظریه زمینه‌ای در حال ظهور را تشکیل می‌دهد. در نهایت، پس از انجام ۲۵ مصاحبه عمیق فردی و تحلیل کیفی مقدماتی، ۳۷۱ کد باز اولیه بدست آمد. بخشی از یافته‌های کدگذاری باز در قالب جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲: بخشی از تم‌های کلیدی در کدگذاری باز مصاحبه‌ها

ردیف	مفهوم/تم	گزیده‌ای از نقل قول مستقیم	کد مصاحبه شونده
۱	نقش محرک خانواده و الگوهای موفق	«بابام که خودش خارج درس خونده، نشست بامن حرف زد و گفت "اینجا محدودیت‌های زیادی داره". پسرعموم هم که تو کانادا مهندس موفقیتست، همیشه الگوم بوده.»	EX-۰۱
۲	هیجان و اشتیاق اولیه	«هیجان زده بودم، خیلی. فکر کردن به اینکه بتونم تو یه کشور پیشرفته درس بخونم، با فناوری‌های جدید آشنا بشم، خیلی جذاب بود.»	EX-۰۱
۳	مشاهده محدودیت‌ها و تضاد آموزشی	«سیستم آموزشی خیلی سنتیه، فقط حفظ کردن و امتحان دادن. من علاقه زیادی به برنامه‌نویسی و هوش مصنوعی دارم، ولی اینجا امکانات محدوده.»	EX-۰۱
۴	یادگیری از تجربه مستقیم دیگران	«همون دانشجویهایی که تو ونکوور باهاشون حرف زدیم... خیلی صادقانه درباره چالش‌ها و مزایا حرف زد... باعث شدن واقع‌بینانه‌تر فکر کنم.»	EX-۰۱

۵	اهمیت حمایت روانی و حفظ ارتباط با ریشه‌ها	«این تصمیم فقط به تصمیم عملی نیست، به تصمیم عاطفی و روانی هم هست... قرار نیست هویت من رو گم کنم.» EX-۰۲
۶	آرزوی خودجوش و درونی	«این به چیزی نبود که خانواده بهم القا کرده باشن... کاملاً خودم بود.» EX-۰۲
۷	ریشه اصلی در خود فرد	«در واقع، اولین بار من بودم که با خانواده مطرح کردم.» EX-۰۲
۸	تصور یک مسیر جایگزین برای افراد معمولی	«تا قبل از دیدن اون ویدیو، فکر می‌کردم مهاجرت تحصیلی فقط و فقط برای کسانی که یا پولش رو دارن یا مدال المپیاد دارن. اون پسر معمولی مثل خودم بود.» EX-۰۳
۹	تبدیل رویا به مأموریت تحقیقاتی شخصی	«...شده به مأموریت جدی. من تقریباً یک ساله که دارم به طور مستمر تحقیق می‌کنم. فهمیدم که آلمان، مخصوصاً برلین، با کشورهای دیگه فرق اساسی داره.» EX-۰۳
۱۰	انتخاب کشور بر اساس تحلیل هزینه-فایده	«من چون می‌دونستم خانواده من تون پول زیادی بدن، رفتم دنبال کشوری که شهریه‌هاش رایگان باشه.» EX-۰۳
۱۱	جرقه اولیه: شیفتگی به سبک زندگی ساحلی	«اون تصویر برام فقط به ویدیو نبود، به تلنگر بود. اما چیزی که واقعاً منو شوکه کرد، این بود که... اون دختر نشون می‌داد که چطور بعد از اون تفریح، با تمرکز بالا می‌ره دانشگاه.» EX-۰۴
۱۲	کشف مفهوم "Work-Life Balance" یا تعادل زندگی-کار	«انگار یهو فهمیدم که "تفریح سالم" و "پیشرفت درخشان" می‌تونن همزمان وجود داشته باشن.» EX-۰۴
۱۳	تقویت آرزو با انگیزه اقتصادی-تجاری	«وقتی دیدم بابام برای به معامله ساده، چقدر به یک تاجر ترک وابسته بود، به خودم گفتم "اگه من ترکی بدونم و اونجا تحصیل کنم، می‌تونم شریک تجاری بابا بشم..."» EX-۰۵
۱۴	تصویرسازی از تلفیق سنت و مدرنیته	«من خودم رو می‌بینم که صبح از به آپارتمان قدیمی اما شیک توی محله فاتح یا بی‌اوغلو بیرون میام... ظهرا می‌رم بازار بزرگ و با تاجرهای قدیمی چای می‌خورم.» EX-۰۵
۱۵	خودآگاهی دردناک و مقایسه جهانی	«وقتی برگشتم هتل، رفتم جلوی آینه و به خودم گفتم: "سارا، تو هیچی نیستی. اگر می‌خواهی واقعاً آدم بشی، باید بری همون جایی که اون دختره رشد کرده..."» EX-۰۶
۱۶	تبدیل خشم مقدس به عطش یادگیری	«تبدیلش کردم به سوخت. به مامانم گفتم "من اینجا دارم خفه می‌شم. من باید برم جایی که بهم یاد بدن فکر کنم، نه فقط حفظ کنم..."» EX-۰۶
۱۷	منبع تصویرسازی: تلفیق روایت‌های فامیلی و اینترنت	«من عاشق ولاگ‌های به پسر ایرانی‌ام که توی ونکوور زندگی می‌کنه. نشون می‌ده چطور از صف نونوایی رد می‌شه و می‌ره کوهنوردی. این تضاد برام خیلی جذابه.» EX-۰۷
۱۸	دغدغه لجستیک و عملیات از سوی پدر	«بابام به آدم نظامی و خیلی دقیقه. همیشه می‌گه: "محمد! برنامه B چیه؟ اگه ویزا رو ندادن چی؟"» EX-۰۷
۱۹	مشخصه‌های جذاب ونکوور (احترام، هوای پاک، فرصت برابر)	«مشخصه‌های جذاب ونکوور: احترام به قانون، هوای پاک، و فرصت برابر. این که آدم بدون پارتی هم بتونه پیشرفت کنه.» EX-۰۷
۲۰	انگیزه درونی اصیل	«برای خودم. برای اون دختری که ۳ سال پیش، توی به کتابفروشی قدیمی، به کتاب خاک‌خورده رو باز کرد و یهو دنیاش عوض شد.» EX-۰۸
۲۱	مهاجرت به‌مثابه کامل کردن خود	«مهاجرت یعنی شکوفا شدن. من اینجا مثل به دونه‌ام که توی به گلدون کوچیکه. نیویورک به مزرعه بزرگه.» EX-۰۸
۲۲	منبع تصویرسازی: تلفیق تاریخ، فلسفه و تخیل	«من این تصویر رو از روی به نقشه ذهنی که از تاریخ فلسفه و علم دارم، ساختم.» EX-۰۹
۲۳	قربانی شدن بخشی از نوجوانی	«من به بخشی از نوجوانی خودم رو دادم تا به این رویا برسم.» EX-۰۹
۲۴	دانش‌خیابانی	«آدرس خونه‌های ارزون، این که کدوم محله امن‌تره، چطور می‌تونن به کار دانشجویی ساده توی کافه پیدا کنی.» EX-۱۰
۲۵	استراتژی بی‌توجهی	«گفتم "مریم، این به بازی طولانی‌ست. بذار حرف بزنی. به روز جوابشون رو با مدرکت می‌دی، نه با دهنت..."» EX-۱۰
۲۶	مهاجرت به‌مثابه کامل شدن (به دست آوردن بال دوم)	«من همیشه حس می‌کردم به تیکه از وجودم کمه. انگار با به بال نمی‌تونستم پرواز کنم. این مهاجرت، اون بال دوم رو بهم میده.» EX-۱۲
۲۷	شبکه‌سازی با فارغ‌التحصیلان در لینکدین	«رفتم توی لینکدین و فارغ‌التحصیلای اون مدارس رو پیدا کردم... باور کنید ۲-۳ نفرشون جواب دادن» EX-۱۲

EX-۱۳	جرقه اولیه: کشف یک فضای فرهنگی دوگانه	«یهو دیدم تابلوی یه مغازه، هم به انگلیسی نوشته شده، هم به فرانسه... "موتورال که بری، انگار یه تیکه از فرانسه رو کندن گذاشتن توی آمریکای شمالی"».
EX-۱۳	انگیزه درونی برای اثبات خود	«انگیزه درونی برای اثبات خود. یه بخش بزرگش برای خودمه. من می‌خوام به خودم ثابت کنم که می‌تونم».
EX-۱۴	مادر: قهرمان خاموش (فروش طلا، شب‌بیداری)	«مامانم همه چیز منه. زنی که بدون هیچ اعتراضی، داره جونش رو می‌ذاره برای من. طلاهاش رو فروخته، شب‌ها بیدار می‌مونه و خیاطی می‌کنه. فقط می‌گه "آرزو، تو آینده منی"».
EX-۱۴	نقش حیاتی مشاور مدرسه	«ایشون تنها کسی توی مدرسه بود که وقتی بهش گفتم می‌خوام برم آمریکا، نخندید... گفت: "آرزو، اگر واقعاً مصممی، من کمکت می‌کنم"».
EX-۱۶	اولویت شخصی: حفظ تعادل (ترس از نابغه تنها شدن)	«بله. من نگران یه چیزیم که شاید برای سن من عجیب باشه. می‌ترسم اینقدر غرق علم و تحقیق بشم که بلد نباشم زندگی کنم... نمی‌خوام یه نابغه تنها باشم».
EX-۱۸	کشف اسکاتلند: سرزمین افسانه‌ها و ادبیات	«ادبیات اسکاتلند بود. رابرت برنز، سر والتر اسکات، رابرت لویی استیونسن. این آدم‌ها فقط نویسنده نبودن، جادوگر بودن... انگار از دل مه و کوه‌های هایلند، داستان‌هایی می‌ساخن که روح آدم رو تسخیر می‌کرد».
EX-۱۹	اولویت شخصی: سرعت در رسیدن به استقلال	«من می‌خوام هرچه زودتر روی پای خودم وایسم و دیگه سربار خانواده نباشم. این خیلی برام مهمه».
EX-۲۰	یادگیری همیارانه (Peer-to-Peer Learning)	«توی یه گروه تلگرامی عضو شدم که پر از بچه‌هاییه که برای SAT می‌خونن. اونجا کلی منبع و کتاب و تجربه به اشتراک می‌دارن. این گروه، بهترین معلم منه».
INT-۰۱	فشار فرهنگ «تهران برو نمان، جاهای دیگه حیفه»	«بعضی از فامیل گفتن: "اصفهان؟ آخه چرا؟ تهران که بهترین جاهاس. چرا می‌ری شهرستان؟" این نگاه از بالا به پایین، خیلی آزاردهنده‌ست».
INT-۰۲	تقدم نتیجه بر تجربه	«بدون شک، نتیجه. من نمی‌رم مشهد که خوش بگذرونم. می‌رم که رتبه برتر بیارم. این یه مأموریت ۹ ماهه‌ست».
INT-۰۳	گذار از اجبار به پذیرش	«اولش فقط یه زندون بود. حس می‌کردم منو از همه چی می‌کنن. ولی الان، آروم آروم دارم باهاش کنار میام... گفتم: "خب، شاید اینم یه شانس باشه"».
INT-۰۴	زندگی معلق (نه اینجا، نه آنجا)	«بزرگ‌ترین هزینه‌اش پول نیست؛ از دست دادن حس ثباته. الان احساس می‌کنم روی یه پل ایستادم؛ نه کامل توی نارممکم، نه هنوز تبریزی‌ام... این حالت معلق بودن، از بیرون شاید چیز مهمی به نظر نیاد، ولی از درون فرساینده‌ست».
INT-۰۵	ترس از دگرگونی مکان مقدس	«می‌ترسم بروم و ببینم کرمانی که در ذهنم ساختم، دیگه همان نیست؛ آدم‌ها عوض شده‌اند، ریتم شهر تغییر کرده. این شکاف میان «تصویر درونی» و «واقعیت بیرونی» بزرگ‌ترین ترس من است».

پس از شناخت ۳۷۱ مفهوم و درونمایه‌های اصلی و فرعی متن کلیه مصاحبه‌ها، با حذف همه درون مایه‌های مشابه و تکرار شده در متن مصاحبه‌ها، در گام بعدی نهایتاً در قالب ۲۵ مفهوم محوری (کد گذاری متمرکز) سازماندهی و متمرکز شدند. هر یک از این مقوله‌های محوری در مرحله بعد، بعدی از فرایند گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی را بازنمایی می‌کنند و در عین حال با سایر مقوله‌ها در تعامل هستند. کدگذاری متمرکز، انتزاعی‌ترین سطح تحلیل پیش از نظریه‌پردازی نهایی به‌شمار می‌آید. در این سطح، پژوهشگر صرفاً به توصیف مفاهیم بسنده نمی‌کند، بلکه روابط میان مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها را شناسایی کرده و چارچوبی برای تبیین پدیده اصلی فراهم می‌آورد. بخشی از نحوه چینش و ارتباط تعدادی از این تم‌ها با مفاهیم محوری در قالب جدول (۳) ارائه شده است:

جدول ۳: کدگذاری متمرکز: سازماندهی مفاهیم اولیه حول مقوله‌های محوری

ردیف	کد محوری	تم / مفهوم کدگذاری باز
۱	شکل‌گیری و تحول آرزوی مهاجرت	نقش محرک خانواده و الگوهای موفق
	شکل‌گیری و تحول آرزوی مهاجرت	هیجان و اشتیاق اولیه
۲	تصورسازی و محتوای آرزو	اولویت یادگیری و رشد فکری بر مکان
	تصورسازی و محتوای آرزو	تصویر یک ذهن آزاد در محیط دانشگاهی
۳	نقش و پویایی‌های خانواده	تصمیم‌گیری مشترک با عاملیت خود
	نقش و پویایی‌های خانواده	اطمینان‌بخشی و حمایت مالی خانواده
۴	هزینه‌های پنهان و قربانی‌های خانوادگی	احساس گناه از تحمیل هزینه

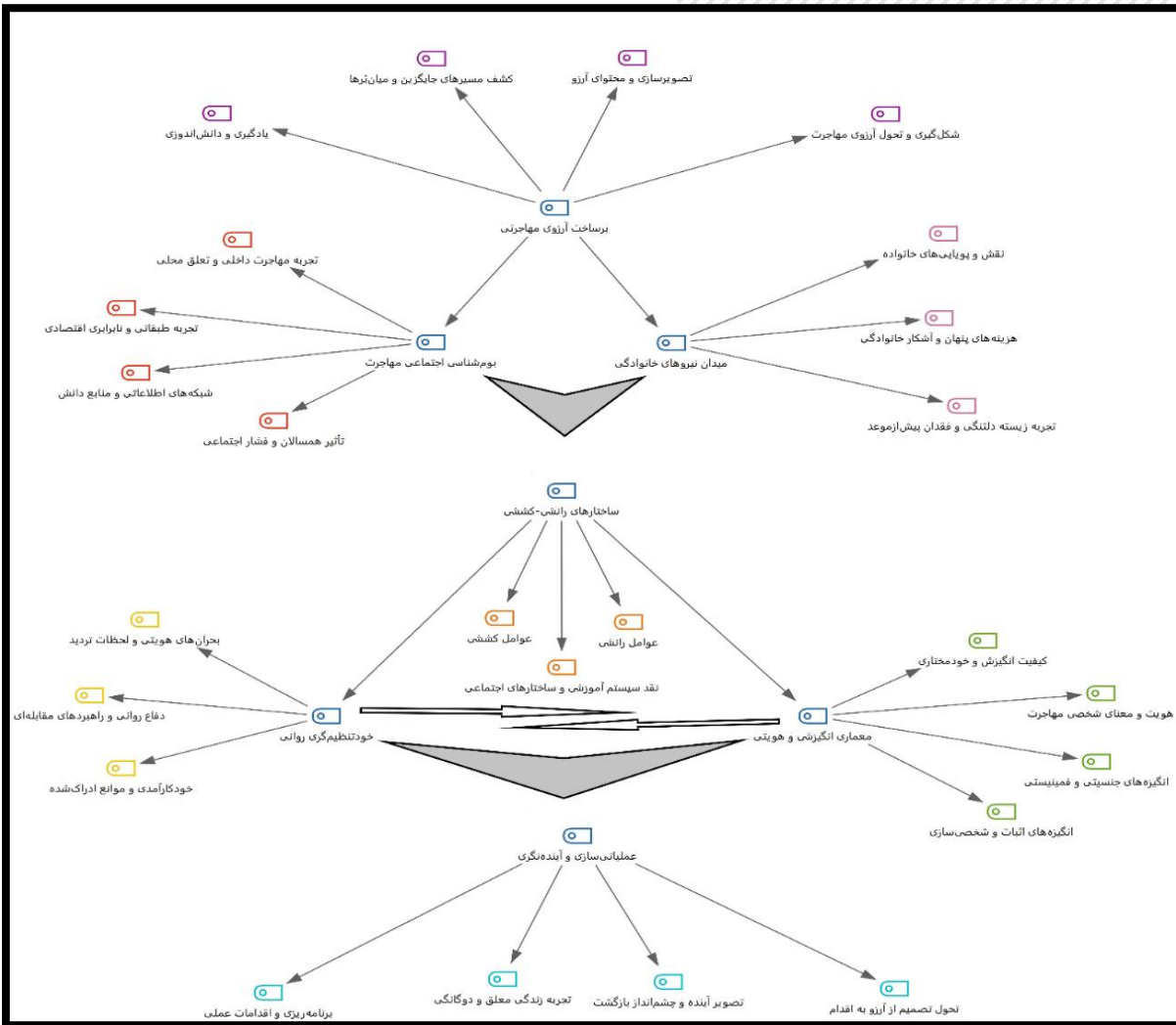
۵	هزینه‌های پنهان و قربانی‌های خانوادگی	احتمال خانواده تقسیم‌شده
	شبکه‌های اطلاعاتی و منابع دانش	منابع اطلاعاتی چندلایه (خانواده، موسسه، اینترنت)
	شبکه‌های اطلاعاتی و منابع دانش	تجربه مستقیم مهاجران
۶	تأثیر همسالان و فشار اجتماعی	هتجار اجتماعی مهاجرت و شبکه همسالان هم‌فکر
	تأثیر همسالان و فشار اجتماعی	فشار گروهی و ترس از عقب ماندن
۷	خودکارآمدی و موانع ادراک‌شده	خودکارآمدی شخصی بالا
	خودکارآمدی و موانع ادراک‌شده	موانع ادراک‌شده (دلتنگی، چالش زبان و سازگاری فرهنگی)
۸	کیفیت انگیزش و خودمختاری	اولویت شخصی: آزادی فکری و خلاقیت
	کیفیت انگیزش و خودمختاری	انگیزه درونی غالب (استقلال) همراه با انتظارات خانواده
۹	هویت و معنای شخصی مهاجرت	تحول هویتی به سوی هویت فراملیتی
	هویت و معنای شخصی مهاجرت	مهاجرت یعنی رشد شخصی و استقلال
۱۰	عوامل رانشی	عوامل رانشی (سیستم آموزشی، فشار اجتماعی، اقتصاد)
	عوامل رانشی	نارضایتی از نبود برنامه بلندمدت
۱۱	عوامل کششی	عامل کششی: آزادی انتخاب و تنفس فرهنگی
	عوامل کششی	تحسین فرهنگ مریتوکرایی (شایسته‌سالاری)
۱۲	برنامه‌ریزی و اقدامات عملی	اقدامات عملی (زبان، آزمون، مدارس، مشاوره، مالی)
	برنامه‌ریزی و اقدامات عملی	برنامه زمان‌بندی مشخص و افق زمانی
۱۳	بحران‌های هویتی و لحظات تردید	تردید موقت ناشی از فشار مالی
	بحران‌های هویتی و لحظات تردید	مقاومت در برابر دلسردی بیرونی
۱۴	یادگیری و دانش‌اندوزی	یادگیری از تجربه مستقیم دیگران
	یادگیری و دانش‌اندوزی	عطش دسترسی به دانش جهانی
۱۵	مکانیسم‌های دفاع روانی و راهبردهای مقابله‌ای	راهبرد تاب‌آوری و حل مسئله
	مکانیسم‌های دفاع روانی و راهبردهای مقابله‌ای	استراتژی بقای ذهنی
۱۶	تحول تصمیم از آرزو به اقدام	از خیال‌پردازی به استراتژی‌پردازی
	تحول تصمیم از آرزو به اقدام	موفقیت در یک رقابت علمی بین‌المللی
۱۷	تجربه زیسته دلتنگی و فقدان پیش‌از‌موعد	دوری از مادر بزرگ (آخرین دیدارها، قربانی کردن یک گنج)
	تجربه زیسته دلتنگی و فقدان پیش‌از‌موعد	حفره عاطفی در خانه (خاموشی شمع‌ها)
۱۸	نقد سیستم آموزشی و ساختارهای اجتماعی	مشاهده محدودیت‌ها و تضاد آموزشی
	نقد سیستم آموزشی و ساختارهای اجتماعی	نقد به سیستم ارزشی تک‌بعدی (رتبه، مدرک، پول)
۱۹	کشف مسیرهای جایگزین و میان‌برها	کشف سیستم آموزشی Gymnasium
	کشف مسیرهای جایگزین و میان‌برها	کشف مسیر Diploma به مثابه یک میان‌بر حرفه‌ای
۲۰	انگیزه‌های جنسیتی و فمینیستی	موانع ادراک‌شده جنسیتی (فضای مردانه مهندسی)
	انگیزه‌های جنسیتی و فمینیستی	بازتعریف هویت "زن ایرانی" در خط مقدم دانش
۲۱	تصویر آینده و چشم‌انداز بازگشت	چشم‌انداز بازگشت (تأسیس مرکز تحقیقاتی خلیج فارس)
	تصویر آینده و چشم‌انداز بازگشت	خلاصه فلسفه: "از مسیر مهارت هم می‌شود به قله رسید"
۲۲	تجربه طبقاتی و نابرابری اقتصادی	عدم دسترسی مالی به موسسات مهاجرتی
	تجربه طبقاتی و نابرابری اقتصادی	فداکاری مادرانه (تنهایی مادر در ۴۴ سالگی)
۲۳	انگیزه‌های اثبات و شخصی‌سازی	انگیزه متمایز شدن
	انگیزه‌های اثبات و شخصی‌سازی	انگیزه درونی برای اثبات خود
۲۴	تجربه مهاجرت داخلی و تعلق محلی	ترکیب عشق (اصفهان) و منطق (کیفیت مدرسه)
	تجربه مهاجرت داخلی و تعلق محلی	فشار فرهنگ «تهران برو نمان، جاهای دیگه حیفه»
۲۵	تجربه زندگی معلق و دوگانگی	گفت‌وگو شرطی و مبهم (زندگی با «اگر»)
	تجربه زندگی معلق و دوگانگی	زندگی معلق (نه اینجا، نه آنجا)

گام بعدی، کدگذاری انتخابی است که واپسین و مهمترین مرحله از فرایند تحلیل در نظریه داده‌بنیاد بر ساخت گرا (چارمز، ۲۰۰۶، ۲۰۱۴) به‌شمار می‌آید. در این مرحله، هدف آن است که مقوله‌های محوری برآمده از گام پیشین، در قالب یک روایت نظری منسجم و یکپارچه گرد هم آیند و مقوله‌ای هسته‌ای شناسایی شود که بتواند فرایند اصلی پدیده مورد مطالعه را تبیین کند. در این مرحله، ۲۵ مفهوم محوری، بر اساس قرابت مفهومی و نقش آن‌ها در فرایند گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی، در هفت مقوله گزینشی سازماندهی شدند. تحلیل پیوندهای میان این هفت مقوله، به شناسایی مقوله هسته‌ای انجامید که طی آن: "مهاجرت تحصیلی به‌مثابه پروژه خوداصالت‌بخشی در میدان کشاکش عاملیت فردی، پویایی‌های خانوادگی و فشارهای ساختاری" در نظر گرفته می‌شود.

این مقوله هسته‌ای نشان می‌دهد که نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله، مهاجرت را نه تنها یک انتخاب آموزشی، بلکه پروژه‌ای وجودی برای ساختن خود اصیل، اثبات شایستگی و بازیابی عاملیت درک می‌کنند؛ پروژه‌ای که در آن، همزمان با خانواده به‌عنوان حامی یا مانع، همسالان به‌مثابه مشوق یا ناقد، و ساختارهای کلان اجتماعی-آموزشی به‌مثابه عوامل رانش و کشش در تعامل‌اند، لذا آنان در این مسیر نه کاملاً آزاد و نه یکسره مقیدند؛ بلکه در فضایی میانجی، مدام میان آرزوهای شخصی و واقعیت‌های پیرامونی مذاکره و تعامل می‌کنند. ساختار کدگذاری انتخابی پژوهش حاضر در جدول (۴) ارائه شده است. این جدول نشان می‌دهد که چگونه ۲۵ مفهوم محوری ذیل هفت مقوله گزینشی یکپارچه شده‌اند و هر مقوله چه بُعدی از فرایند مهاجرت تحصیلی را تبیین می‌کند. این جدول زمینه را برای ارائه مدل نظری و نمودار تصویری فرایند مهاجرت تحصیلی نوجوانان تهرانی را فراهم می‌سازد.

جدول ۴: کدگذاری انتخابی: یکپارچه‌سازی مفاهیم محوری حول مقوله‌های گزینشی و مقوله هسته‌ای

ردیف	کد گزینشی	مفاهیم محوری تشکیل‌دهنده	شرح نظری
۱	برساخت آرزوی مهاجرتی	۱. شکل‌گیری و تحول آرزوی مهاجرت ۲. تصویرسازی و محتوای آرزو ۳. کشف مسیرهای جایگزین و میان‌برها ۴. یادگیری و دانش‌اندوزی	فرایند شکل‌گیری، تحول، و محتوا بخشیدن به آرزوی مهاجرت از نخستین جرقه‌ها تا تبدیل آن به یک چشم‌انداز ملموس
۲	میدان نیروهای خانوادگی	۵. نقش و پویایی‌های خانواده ۶. هزینه‌های پنهان و قربانی‌های خانوادگی ۷. تجربه زیسته دلتنگی و فقدان پیش‌از‌معد	تعامل نوجوان با خانواده به‌عنوان اصلی‌ترین میدان حمایت، تنش، و مذاکره؛ شامل نقش‌های والدین، قربانی‌ها، و تجربه سوگ پیشاپیش
۳	بوم‌شناسی اجتماعی مهاجرت	۸. تأثیر همسالان و فشار اجتماعی ۹. شبکه‌های اطلاعاتی و منابع دانش ۱۰. تجربه طبقاتی و نابرابری اقتصادی ۱۱. تجربه مهاجرت داخلی و تعلق محلی	لایه‌های اجتماعی پیرامون نوجوان: همسالان به‌عنوان مشوق یا ناقد، شبکه‌های اطلاعاتی رسمی و غیررسمی، و نقش پایگاه اقتصادی-اجتماعی
۴	ساختارهای رانشی-کششی	۱۲. عوامل رانشی ۱۳. عوامل کششی ۱۴. نقد سیستم آموزشی و ساختارهای اجتماعی	درک نوجوان از محدودیت‌های مبدأ و جذابیت‌های مقصد؛ روایت انتقادی از نظام آموزشی و اجتماعی ایران
۵	خودتنظیم‌گری روانی	۱۵. خودکارآمدی و موانع ادراک‌شده ۱۶. مکانیسم‌های دفاع روانی و راهبردهای مقابله‌ای ۱۷. بحران‌های هویتی و لحظات تردید	مدیریت درونی ترس‌ها، تردیدها، و موانع؛ شامل باور به توانایی خود، راهبردهای مقابله، و عبور از بحران‌های هویتی
۶	معماری انگیزشی و هویتی	۱۸. کیفیت انگیزش و خودمختاری ۱۹. هویت و معنای شخصی مهاجرت ۲۰. انگیزه‌های جنسیتی و فمینیستی ۲۱. انگیزه‌های اثبات و شخصی‌سازی	لایه‌های درونی انگیزه (خودمختار در برابر کنترل‌شده)، معنای شخصی مهاجرت به‌مثابه پروژه وجودی، و انگیزه‌های خاص جنسیتی
۷	عملیاتی‌سازی و آینده‌نگری	۲۲. برنامه‌ریزی و اقدامات عملی ۲۳. تحول تصمیم از آرزو به اقدام ۲۴. تصویر آینده و چشم‌انداز بازگشت ۲۵. تجربه زندگی معلق و دوگانگی	تبدیل آرزو به برنامه عملی، گام‌های مشخص، پلن B، چشم‌انداز بازگشت، و تجربه زیستن در حالت تعلیق میان مبدأ و مقص

شکل ۱. مدل نظری فرآیند مهاجرت تحصیلی به عنوان یک پروژه خوداصالت‌بخشی نوجوانان

طی جدول (۴)، گام‌های این فرایند با "برساخت آرزوی مهاجرتی" و شکل‌گیری آرمان‌ها آغاز می‌شود؛ جایی که جرقه‌های نخستین از درون تجارب زیسته، مقایسه‌های جهانی و کشف مسیرهای جایگزین سر برمی‌آورند و به تدریج در قالب تصاویری غنی از آینده مطلوب انسجام می‌یابند. این آرزوها به موازات خود، از دل میدان نیروهای خانوادگی و بوم‌شناسی اجتماعی عبور می‌کنند و رنگ پذیرش، مقاومت یا مذاکره می‌گیرند. تعامل این نیروها با "ساختارهای رانشی-کششی" (از نقد سیستم آموزشی تا جاذبه‌های فرهنگی مقصد) آرزو را از یک خیال به یک ضرورت وجودی بدل می‌کند و به نوجوان روایتی اخلاقی برای رفتن می‌بخشد.

درونی‌سازی این ضرورت اما مستلزم عبور از دو گذرگاه روان‌شناختی موازی است. از یک سو، "خودتنظیم‌گری روانی" نوجوان را به چالش می‌کشد که طی آن، باور به خودکارآمدی برای روبه‌رو شدن با موانع ادراک‌شده (از ترس زبان تا وحشت تنهایی)، به کارگیری راهبردهای مقابله‌ای (مسئله‌محور یا هیجان‌محور) و تاب‌آوری در برابر بحران‌های هویتی و لحظات تردید را به دنبال خواهد داشت. از سوی دیگر، "معماری انگیزشی و هویتی" ژرف‌ترین لایه‌های وجود نوجوان را درگیر می‌کند که طی آن نیز کیفیت انگیزش (از انگیزه‌های درونی خودشکوفایی تا فشار انتظارات خانواده)، معنای شخصی مهاجرت به مثابه رستگاری یا تولد دوباره، انگیزه‌های جنسیتی خاص دختران برای رهایی از محدودیت‌ها، و میل به اثبات شایستگی و دیده شدن، خود را نشان می‌دهند. این دو گذرگاه مدام یکدیگر را تغذیه می‌کنند؛ خودکارآمدی بالا انگیزش درونی را تقویت می‌کند و انگیزش خودمختار، بحران‌های هویتی را به فرصتی برای رشد بدل می‌سازد.

برآیند این تعاملات پیچیده به "برنامه‌ریزی، عملیاتی‌سازی و آینده‌نگری" می‌انجامد؛ جایی که رؤیاها به برنامه‌های مشخص بدل می‌شوند، نقاط عطف تصمیم را از خیال به اقدام تغییر می‌دهند، و چشم‌انداز بازگشت (یا عدم آن) ترسیم می‌شود. با این همه، این مرحله با تجربه‌ای عمیقاً تنش‌زا همراه است: زندگی معلق میان دو جهان و دو هویت. نوجوان در آستانه مهاجرت، خود را در فضایی بینابین می‌یابد؛ جایی که نه کاملاً به مبدأ تعلق دارد و نه هنوز به مقصد پیوسته است. این تعلیق، همراه با دوگانگی هویتی و ترس از شکست، واپسین آزمون پروژه خوداصالت‌بخشی است؛ آزمونی که خروجی نهایی آن می‌تواند اقدام به مهاجرت، بازگشت (مهاجرت معکوس)، یا ماندن در وضعیت تعلیق باشد.

بنابراین، مدل نظری استحصال‌شده (شکل ۱)، با تلفیق بینش‌هایی از نظریه‌های خودتعیین‌گری، یادگیری اجتماعی، شبکه‌های مهاجرتی، رانش-کشش و هویت روایتی، تصویری چندسطحی و پویا از فرایند گرایش به مهاجرت تحصیلی ارائه می‌دهد. نوآوری اصلی این مدل در شناسایی مهاجرت به‌عنوان پروژه‌ای وجودی برای «خود اصیل» شدن و در کانون نشانیدن تعامل میان عاملیت فردی، پویایی‌های خانوادگی و فشارهای ساختاری نهفته است. این مدل نشان می‌دهد که نوجوان ایرانی در مسیر مهاجرت، صرفاً یک دانش‌آموز در حال تغییر مکان نیست، بلکه معمار هویت خویش است که در کشاکش عشق و گناه، رؤیا و واقعیت، و تعلق و رهایی، پیشرفت و... آینده خود را از نو می‌سازد و از مسیرهای مختلفی عبور می‌نماید. (شکل ۱) این فرایند را به شل خلاصه شده نشان می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تبیین فرایند گرایش نوجوانان شهر تهران به مهاجرت تحصیلی با رویکرد نظریه داده‌بنیاد بود. یافته‌ها نشان داد که گرایش به مهاجرت تحصیلی در میان نوجوانان تهرانی، یک تصمیم ساده، ناگهانی یا صرفاً آموزشی نیست، بلکه فرایندی تدریجی، چندلایه و هویت‌محور است که از تعامل هم‌زمان آرزوهای فردی، تجربه‌های خانوادگی، شبکه‌های اجتماعی، فشارهای ساختاری، منابع اطلاعاتی، خودتنظیم‌گری روانی و چشم‌انداز آینده شکل می‌گیرد. تحلیل داده‌ها به استخراج ۳۷۱ کد باز، ۲۵ مفهوم محوری و هفت مقوله‌گزینشی منجر شد که شامل «برساخت آرزوی مهاجرتی»، «میدان نیروهای خانوادگی»، «بوم‌شناسی اجتماعی مهاجرت»، «ساختارهای رانشی - کششی»، «خودتنظیم‌گری روانی»، «معماری انگیزشی و هویتی» و «عملیاتی‌سازی و آینده‌نگری» بودند. مقوله هسته‌ای پژوهش نیز «مهاجرت تحصیلی به‌مثابه پروژه خوداصالت‌بخشی در میدان کشاکش عاملیت فردی، پویایی‌های خانوادگی و فشارهای ساختاری» شناسایی شد. این مقوله هسته‌ای نشان می‌دهد که نوجوانان، مهاجرت تحصیلی را نه فقط به عنوان راهی برای ادامه تحصیل، بلکه به عنوان پروژه‌ای برای ساختن خود مطلوب، اثبات شایستگی، بازیابی عاملیت و فرارفتن از محدودیت‌های ادراک‌شده تجربه می‌کنند.

نخستین یافته مهم پژوهش، نقش «برساخت آرزوی مهاجرتی» در آغاز فرایند گرایش به مهاجرت تحصیلی بود. نتایج نشان داد که آرزوی مهاجرت معمولاً از یک محرک اولیه مانند مشاهده تجربه مهاجران موفق، مواجهه با روایت‌های رسانه‌ای، گفت‌وگو با اعضای خانواده، دیدن سبک زندگی دانش‌آموزان یا دانشجویان در کشورهای دیگر، و مقایسه میان امکانات آموزشی داخلی و خارجی آغاز می‌شود. این یافته با دیدگاه‌هایی همسو است که مهاجرت را تنها پیامد فشارهای اقتصادی یا نهادی نمی‌دانند، بلکه آن را حاصل ترکیب «آرزو» و «توانایی» در یک فرایند ذهنی و اجتماعی می‌دانند (Carling & Schewel, 2018). همچنین یافته حاضر با پژوهش‌هایی همخوان است که نشان می‌دهند قصد تحصیل در خارج از کشور در میان دانش‌آموزان دبیرستانی، پیش از اقدام رسمی، در سطح تصویرسازی آینده، دریافت حمایت خانوادگی، دسترسی به اطلاعات و ارزیابی کیفیت آموزش شکل می‌گیرد (Le & Le, 2026). بنابراین، در نوجوانان تهرانی، مهاجرت ابتدا به صورت یک «تصویر آینده» ساخته می‌شود و سپس به تدریج به برنامه، مأموریت شخصی و اقدام عملی تبدیل می‌گردد.

دومین یافته پژوهش، اهمیت «میدان نیروهای خانوادگی» در شکل‌گیری، تقویت یا تعدیل گرایش به مهاجرت تحصیلی بود. مشارکت‌کنندگان نشان دادند که خانواده در این فرایند هم‌زمان می‌تواند نقش محرک، حامی، کنترل‌گر، تأمین‌کننده منابع و گاه منبع فشار عاطفی را ایفا کند. در بسیاری از روایت‌ها، والدین با تأمین هزینه‌ها، تشویق فرزند، معرفی الگوهای موفق یا مشارکت در برنامه‌ریزی مهاجرتی نقش فعالی داشتند، اما همین حمایت با احساس گناه نوجوان، نگرانی از جدایی، دلتنگی پیشینی و تجربه قربانی‌شدن همراه بود. این یافته با مدل تصمیم‌گیری چندمرحله‌ای مهاجرت تحصیلی همسو است که

بر نقش مشترک والدین و فرزندان در انتخاب مقصد و برنامه‌ریزی مهاجرتی تأکید دارد (Bodycott, 2009). همچنین با دیدگاه واترز درباره مهاجرت تحصیلی به‌عنوان پروژه‌ای خانوادگی همخوانی دارد؛ زیرا در این پژوهش نیز مهاجرت نوجوان اغلب نه یک تصمیم کاملاً فردی، بلکه بخشی از راهبرد خانواده برای سرمایه‌گذاری در آینده فرزند، ارتقای منزلت و کاهش نااطمینانی‌های آینده بود (Waters, 2012).

سومین یافته پژوهش نشان داد که «بوم‌شناسی اجتماعی مهاجرت» نقش مهمی در تثبیت یا تشدید گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی دارد. شبکه همسالان، گروه‌های مجازی، روایت‌های دانش‌آموزان مهاجر، مشاوران مهاجرتی، اعضای فامیل خارج از کشور و منابع دیجیتال، همگی در تولید و بازتولید میل به مهاجرت نقش داشتند. نوجوانان از طریق این شبکه‌ها نه تنها اطلاعات فنی درباره زبان، آزمون، مدرسه، ویزا یا هزینه‌ها دریافت می‌کردند، بلکه نوعی تخیل اجتماعی درباره زندگی مطلوب، آزادی، موفقیت و آینده بهتر می‌ساختند. این یافته با مطالعاتی همخوان است که نقش رسانه‌های اجتماعی و نفوذ همسالان را در شکل‌گیری آرزوهای مهاجرتی نوجوانان برجسته کرده‌اند (Potts et al., 2023). همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعات مربوط به مهاجرت جوانان ایرانی همسو است که نشان داده‌اند روایت‌های زندگی عادی، کیفیت زندگی و امکان دستیابی به «زندگی نرمال» در خارج از کشور، در ذهنیت مهاجرتی نسل جوان ایرانی نقش دارد (Koo, 2023). بنابراین، گرایش به مهاجرت تحصیلی در نوجوانان تهرانی در خلأ شکل نمی‌گیرد، بلکه در شبکه‌ای از مقایسه‌های روزمره، روایت‌های دیجیتال و تعاملات اجتماعی ساخته می‌شود.

چهارمین یافته پژوهش، برجسته‌بودن «ساختارهای رانشی - کششی» بود. نوجوانان در روایت‌های خود از یک سو به عوامل رانشی مانند نارضایتی از نظام آموزشی، فشار کنکور، محدودیت فرصت‌های رشد، نگاه تک‌بعدی به موفقیت، نبود آزادی فکری، نگرانی اقتصادی و ابهام آینده اشاره کردند و از سوی دیگر، مقصدهای مهاجرتی را با مفاهیمی مانند کیفیت آموزش، شایسته‌سالاری، آزادی انتخاب، فرصت برابر، امنیت، تعادل کار و زندگی و امکان شکوفایی پیوند دادند. این یافته با مطالعاتی همسو است که نشان داده‌اند قصد مهاجرت تحصیلی در میان دانشجویان و جوانان، محصول ترکیب فشارهای مبدأ و جذابیت‌های مقصد است (Mahatara, 2024; Shutaleva et al., 2022). در ایران نیز پژوهش‌ها درباره دانشجویان پزشکی و دستیاران تخصصی نشان داده‌اند که شرایط شغلی، کیفیت آموزش، محدودیت فرصت‌های حرفه‌ای و ارزیابی آینده کشور در گرایش به مهاجرت نقش دارند (Parvizi et al., 2025; Soltanizadeh et al., 2025; Taherahmadi et al., 2023). تفاوت پژوهش حاضر آن است که نشان می‌دهد این منطق رانش و کشش، پیش از ورود به دانشگاه و در دوران نوجوانی نیز فعال است.

پنجمین یافته پژوهش به «خودتنظیم‌گری روانی» نوجوانان در مواجهه با تردیدها، ترس‌ها و موانع مهاجرتی مربوط بود. مشارکت‌کنندگان، مهاجرت را همراه با اضطراب، دلتنگی، نگرانی از شکست، ترس از ناتوانی در سازگاری، فشار مالی و گاه احساس گناه نسبت به خانواده تجربه می‌کردند؛ اما در عین حال، از راهبردهایی مانند برنامه‌ریزی، جست‌وجوی اطلاعات، مقایسه هزینه و فایده، گفت‌وگو با مهاجران، تقویت زبان، بی‌توجهی به دلسردی بیرونی و تبدیل خشم یا ناکامی به انگیزه استفاده می‌کردند. این یافته با پژوهش‌هایی همخوان است که نشان داده‌اند مهاجرت تحصیلی و بین‌المللی، علاوه بر فرصت رشد، با فشار روانی، نیاز به سرمایه روان‌شناختی، سازگاری و مدیریت تنش همراه است (Prasath et al., 2022). همچنین مطالعات مربوط به نوجوانان مهاجر نشان داده‌اند که نیازهای عاطفی و ارتباطی، حمایت روانی و احساس تعلق در تجربه مهاجرت اهمیت اساسی دارند (Rodriguez-Ventosa Herrera et al., 2024). بر این اساس، حتی در مرحله پیش‌مهاجرت، نوجوانان نیازمند حمایت روان‌شناختی هستند، زیرا ذهن آنان پیشاپیش وارد تجربه جدایی، تردید و بازسازی هویت شده است.

ششمین یافته پژوهش، اهمیت «معماری انگیزشی و هویتی» در فرایند گرایش به مهاجرت تحصیلی بود. نوجوانان مهاجرت را با مفاهیمی مانند اثبات خود، کامل‌شدن، استقلال، شکوفایی، آزادی فکری، فرارفتن از محدودیت‌های جنسیتی یا طبقاتی، ساختن هویت فراملی و دستیابی به خود آرمانی معنا می‌کردند. این یافته با نظریه خودتعیین‌گری قابل تبیین است؛ زیرا بسیاری از روایت‌ها نشان می‌دادند که نوجوانان، مهاجرت را راهی برای ارضای نیازهای بنیادین خودمختاری، شایستگی و ارتباط می‌دانند (Ryan & Deci, 2017). همچنین با مطالعات ایرانی درباره تصاویر آینده جوانان و دوسوگرایی عاطفی در قصد مهاجرت همسو است؛ چرا که مهاجرت برای نوجوانان هم‌زمان با امید، ترس، هیجان، احساس فقدان و جست‌وجوی معنا همراه بود (Maddahi et al., 2024).

(Taheri Damaneh & Kazemi, 2018; 2025). یافته حاضر نشان می‌دهد که مهاجرت تحصیلی در دوره نوجوانی، بیش از آنکه فقط انتخاب یک مدرسه یا کشور باشد، نوعی پاسخ هویتی به پرسش «من چه کسی می‌خواهم بشوم؟» است.

هفتمین یافته پژوهش، مقوله «عملیاتی‌سازی و آینده‌نگری» بود. نتایج نشان داد که نوجوانان پس از شکل‌گیری آرزو، به تدریج وارد مرحله برنامه‌ریزی عملی می‌شوند؛ یعنی زبان می‌خوانند، آزمون‌ها را بررسی می‌کنند، مدارس و کشورها را مقایسه می‌کنند، مسیرهای جایگزین را می‌شناسند، با مشاوران یا مهاجران ارتباط می‌گیرند و درباره آینده تحصیلی، شغلی یا حتی بازگشت احتمالی فکر می‌کنند. این یافته با مفهوم مهاجرت مرحله‌ای همخوان است که نشان می‌دهد مهاجرت تحصیلی می‌تواند در قالب مسیرهای تدریجی، گام‌به‌گام و چندمقصودی شکل گیرد (Zijlstra, 2020). همچنین با مطالعاتی سازگار است که مهاجرت تحصیلی را بخشی از گذار جهانی دانشجویان و دانش‌آموزان به سوی نظام‌های آموزش عالی بین‌المللی می‌داند (Borjesson, 2022; Weber & Van Mol, 2023). در پژوهش حاضر، نوجوانان صرفاً خیال‌پردازی نمی‌کردند، بلکه بسیاری از آنان آرزوی خود را به پروژه‌ای قابل اجرا، زمان‌بندی‌شده و مبتنی بر گردآوری اطلاعات تبدیل کرده بودند.

در نهایت، مدل نظری پژوهش نشان می‌دهد که گرایش نوجوانان تهرانی به مهاجرت تحصیلی حاصل هم‌افزایی سه سطح اصلی است: سطح فردی - هویتی، سطح خانوادگی - اجتماعی و سطح ساختاری - نهادی. در سطح فردی، نوجوان به دنبال خودمختاری، رشد، اثبات شایستگی و ساختن آینده‌ای معنادار است؛ در سطح خانوادگی و اجتماعی، حمایت والدین، فشار همسالان، منابع اطلاعاتی و شبکه‌های مهاجرتی بر جهت‌گیری او اثر می‌گذارند؛ و در سطح ساختاری، ادراک از محدودیت‌های آموزشی، اقتصادی و اجتماعی در مبدأ و جذابیت‌های مقصد، تصمیم او را تقویت می‌کند. این مدل با پژوهش‌های داخلی درباره انگیزه‌های مهاجرت دانشجویان و نخبگان ایرانی همسو است (Nazari & Aghazadeh, 2015; Nafari et al., 2017)، اما نوآوری آن در تمرکز بر نوجوانان، مرحله پیشاتصمیم، و تلفیق تجربه زیسته با فرایندهای هویتی، خانوادگی و ساختاری است. همچنین یافته‌ها با پژوهش‌های مربوط به چالش‌های آموزشی و فرهنگی نوجوانان مهاجر در کشور مقصد نیز ارتباط دارد، زیرا نشان می‌دهد بسیاری از این چالش‌ها، پیش از مهاجرت و در قالب نگرانی‌ها، پیش‌بینی‌ها و آمادگی‌های روانی نوجوانان آغاز می‌شوند (Valenzuela-Vergara, 2025). افزون بر این، پیوند یافته‌ها با پژوهش‌های مربوط به هویت نوجوانان در بافت‌های خانوادگی نشان می‌دهد که کیفیت روابط خانوادگی و زمینه‌های اجتماعی، در جهت‌گیری نوجوان نسبت به آینده و مهاجرت نقش بنیادین دارد (Azaditalab et al., 2025). بنابراین، مهاجرت تحصیلی در این مطالعه نه به عنوان «فرار» صرف و نه به عنوان «انتخاب عقلانی» صرف، بلکه به عنوان پروژه‌ای هویتی، عاطفی، خانوادگی و ساختاری تبیین می‌شود.

این پژوهش با وجود ارائه یک مدل نظری بومی و فرایندمحور، دارای محدودیت‌هایی است که باید در تفسیر یافته‌ها مورد توجه قرار گیرد. نخست آنکه مشارکت‌کنندگان پژوهش تنها از میان نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران انتخاب شدند و بنابراین تعمیم مستقیم یافته‌ها به نوجوانان سایر شهرها، مناطق روستایی یا بافت‌های فرهنگی متفاوت با احتیاط همراه است. دوم آنکه داده‌ها بر اساس مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و روایت‌های خوداظهاری گردآوری شد؛ از این رو، امکان تأثیر حافظه، مطلوبیت اجتماعی یا بازسازی پسینی تجربه‌ها وجود دارد. سوم آنکه اگرچه نمونه‌گیری تا اشباع نظری ادامه یافت، اما گروه‌های خاصی مانند نوجوانان دارای تجربه شکست در اقدام مهاجرتی، خانواده‌های کاملاً مخالف مهاجرت، یا نوجوانان فاقد منابع مالی کافی ممکن است کمتر در داده‌ها بازنمایی شده باشند. همچنین مطالعه حاضر بر مرحله گرایش و تصمیم‌سازی متمرکز بود و پیامدهای واقعی مهاجرت پس از خروج از کشور یا انتقال آموزشی را به صورت طولی بررسی نکرد.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده مدل نظری ارائه‌شده در این مطالعه را در شهرها، طبقات اجتماعی و گروه‌های سنی متفاوت آزمون و بازبینی کنند تا مشخص شود کدام ابعاد مدل در بافت‌های مختلف پایدار و کدام ابعاد وابسته به زمینه‌اند. انجام مطالعات طولی نیز می‌تواند نشان دهد که آرزوهای مهاجرتی نوجوانان چگونه در طول زمان به تصمیم قطعی، انصراف، اقدام عملی یا تجربه مهاجرت واقعی تبدیل می‌شوند. همچنین ترکیب روش‌های کیفی و کمی می‌تواند به سنجش گسترده‌تر مقوله‌های استخراج‌شده و طراحی ابزارهای معتبر برای ارزیابی گرایش به مهاجرت تحصیلی در نوجوانان کمک کند. افزون بر این، بررسی هم‌زمان دیدگاه نوجوانان، والدین، مشاوران مدارس و مؤسسات مهاجرتی می‌تواند تصویر کامل‌تری از میدان تصمیم‌سازی مهاجرت تحصیلی

ارائه دهد. مطالعات آینده همچنین می‌توانند نقش جنسیت، طبقه اجتماعی، نوع مدرسه، سرمایه فرهنگی خانواده و شبکه‌های دیجیتال را به صورت عمیق‌تر در شکل‌گیری آرزوهای مهاجرتی تحلیل کنند.

بر اساس یافته‌های پژوهش، مدارس و مراکز مشاوره باید گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی را صرفاً به عنوان میل به خروج از کشور یا تصمیم آموزشی تلقی نکنند، بلکه آن را نشانه‌ای از دغدغه‌های هویتی، انگیزشی، خانوادگی و آینده‌نگر نوجوان بدانند. مشاوران مدارس می‌توانند با ایجاد فضای گفت‌وگوی امن، به نوجوانان کمک کنند تا انگیزه‌ها، ترس‌ها، منابع، انتظارات و پیامدهای احتمالی مهاجرت را واقع‌بینانه بررسی کنند. خانواده‌ها نیز لازم است میان حمایت از آرزوهای فرزند و تحمیل انتظارات مهاجرتی تعادل برقرار کنند و به ابعاد عاطفی جدایی، احساس گناه و فشار روانی نوجوان توجه داشته باشند. از منظر سیاست‌گذاری آموزشی، تقویت کیفیت مدارس، افزایش فرصت‌های رشد استعدادها، ایجاد مسیرهای متنوع پیشرفت، آموزش مهارت‌های آینده‌نگری، توسعه مشاوره تحصیلی تخصصی و کاهش احساس بن‌بست آموزشی می‌تواند به مدیریت آگاهانه‌تر گرایش نوجوانان به مهاجرت تحصیلی کمک کند.

موازین اخلاقی

در این پژوهش ملاحظات اخلاقی رعایت شد.

تشکر و قدردانی

از تمام افرادی که امکان انجام پژوهش حاضر را فراهم کردند، تقدیر و تشکر می‌شود.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان این مطالعه با هم مشارکت فعال داشتند.

تعارض منافع

بین نویسندگان پژوهش حاضر هیچ تضاد منافی وجود نداشت.

Reference

- Azaditalab, A., Khodabakhshi-Koolaei, A., Falsafinejad, M. R., & Kashani-Vahid, L. (2025). A grounded theory exploration of environmental, societal, and contextual factors affecting adolescent identity development in dysfunctional families: A school counselor's perspective. *International Journal of Body, Mind and Culture*, 12(2), 22-32. <https://doi.org/10.61838/kman.soe.791>
- Bernard, A., & Bell, M. (2018). Internal migration and education: A cross-national comparison. *ArXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1812.08913>
- Bodycott, P. (2009). Choosing a higher education study abroad destination: What mainland Chinese parents and students value. *Higher Education Policy*, 22(4), 331-349. <https://doi.org/10.1057/hep.2009.18>
- Borjesson, M. (2022). Academic mobility. In J. C. Shin & P. Teixeira (Eds.), *Encyclopedia of International Higher Education Systems and Institutions* (pp. 1-6). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-017-8905-9_230
- Carling, J., & Schewel, K. (2018). Aspiration and ability in international migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), 909-926. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1384135>
- Koo, G. Y. (2023). The choice for the Zendege Normal (Normal Life): Changes among Iranian young immigrants. In *Social Change in the Gulf Region: Multidisciplinary Perspectives*. Springer Nature Singapore.
- Le, T. H., & Le, T. N. (2026). Pathways to global higher education: A mixed-methods study of Vietnamese high school students' study-abroad intentions. *British Educational Research Journal*. <https://doi.org/10.1002/berj.70058>
- Maddahi, J., Safari-Shali, R., & Kabiri, S. (2025). Affective ambivalence in migration intentions of young people in Tehran: From the entanglement of conflicting emotions to decision-making traumas. *Journal of Social Problems of Iran*, 16(2), 227-266. <https://doi.org/10.61882/jspi.16.2.227>

- Mahatara, T. K. (2024). Causes of abroad study in higher education from Nepal. *KMC Journal*, 6(2), 191-206. <https://doi.org/10.3126/kmcj.v6i2.68901>
- Nafari, J., Arab, A., & Ghaffari, S. (2017). Through the looking glass: Analysis of factors influencing Iranian student's study abroad motivations and destination choice. *Sage Open*, 7(2), 2158244017716711. <https://doi.org/10.1177/2158244017716711>
- Nazari, M., & Aghazadeh, M. R. (2015). Dynamics of elite migration with emphasis on motivating factors. *Development Strategy*(42), 132-1968.
- Oldac, Y. I. (2022). The contributions of study abroad to home countries: An agential perspective. *Higher Education*, 1-17. <https://doi.org/10.1007/s100734-022-00980-z>
- Parvizi, F., Salehi, A., Seghatoleslam, A., Kia, M., & Pope, M. (2025). Factors affecting the migration intention in medical students in Shiraz, south of Iran: A cross-sectional study. *BMC Medical Education*, 25(1), 1108. <https://doi.org/10.1186/s12909-025-07700-y>
- Potts, A., Neville, F. G., & Templeton, M. (2023). Social media, peer influence, and adolescent migration aspirations: A mixed-methods study. *Journal of Youth Studies*, 26(4), 512-529. <https://doi.org/10.1080/13676261.2022.2048381>
- Prasath, P. R., Xiong, Y., Zhang, Q., & Jeon, L. (2022). Psychological capital, well-being, and distress of international students. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 44(3), 529-549. <https://doi.org/10.1007/s10447-022-09473-1>
- Rodriguez-Ventosa Herrera, E., Roldan Franco, M. A., & Munoz-San Roque, I. (2024). Our needs our solutions: Workshop with migrant adolescents on their emotional and relational needs. *Social Sciences*, 13(11), 617. <https://doi.org/10.3390/socsci13110617>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. Guilford Press.
- Shutaleva, A., Martyushev, N., Starostin, A., Salgiriev, A., Vlasova, O., Grinek, A., Nikonova, Z., & Savchenko, I. (2022). Migration potential of students and development of human capital. *Education Sciences*, 12(5), 324. <https://doi.org/10.3390/educsci12050324>
- Soltanizadeh, A., Okhovati, M., Shafian, S., Ilaghi, M., Behjati, Y., Karamoozian, A., & Bahaadinbeigy, K. (2025). Residency training or migration: A multi-centric study exploring the willingness to migrate among medical residents in Iran. *BMC Medical Education*, 25(1), 362. <https://doi.org/10.1186/s12909-025-06900-w>
- Taherahmadi, M., Khabaz Mafinejad, M., Sayarifard, A., Akbari Sari, A., & Farahani, P. (2023). Iranian medical students' tendency to migrate and its associated factors. *BMC Medical Education*, 23(1), 232. <https://doi.org/10.1186/s12909-023-04147>
- Taheri Damaneh, M., & Kazemi, M. (2018). Migration tendency among youth: A qualitative study in images of the future. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 10(4), 53-78.
- Valenzuela-Vergara, E. (2025). School challenges of immigrant adolescents in Chile: Mismatches between students and teachers. *Journal of International Migration and Integration*. <https://doi.org/10.1080/10824669.2025.2544702>
- Waters, J. L. (2012). Geographical perspectives on education and migration. *Geography Compass*, 6(6), 347-359.
- Weber, T., & Van Mol, C. (2023). The student migration transition: An empirical investigation into the nexus between development and international student migration. *Comparative Migration Studies*, 11(1), 5. <https://doi.org/10.1186/s40878-023-00329-0>
- Zijlstra, J. (2020). Stepwise student migration: A trajectory analysis of Iranians moving from Turkey to Europe and North America. *Geographical Research*, 58(4), 403-415. <https://doi.org/10.1111/1745-5871.12434>